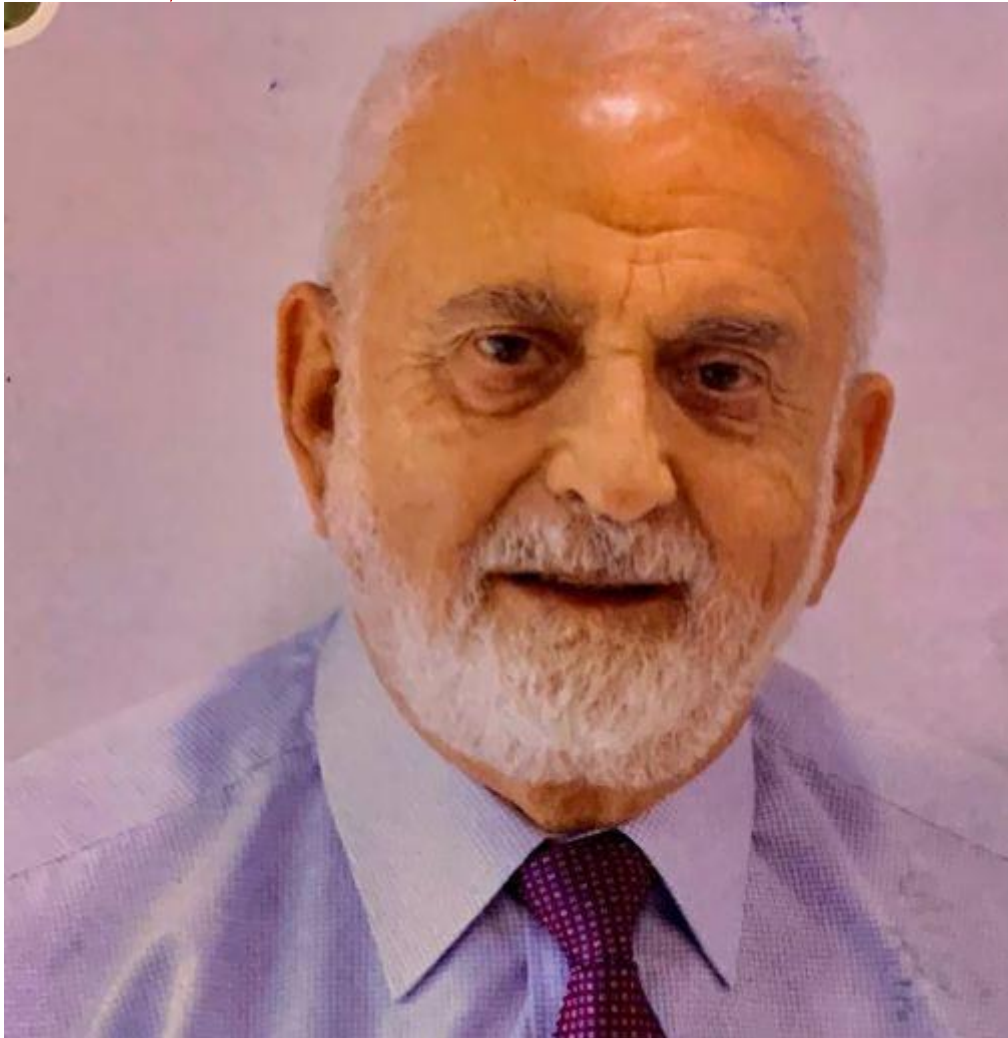

قلعه هزاره های چنداول زادگام در کابل

پوهنوال داکتر اسدالله حیدری

خاطرات هفتاد سال قبل

قلعه هزاره های چنداول یکی از محله های معروف چنداول بوده و در قسمت غربی چنداول موقعیت دارد. از شمال به سرک عام که شرق کابل را با غرب و جنوب غربی کابل وصل می کند، از طرف غرب با شفاخانه گندناي سابقه یا ابن سینای امروزی، از طرف جنوب به کوه شیردروازه و از طرف شرق با محلات دیگر چنداول وصل می باشد. بین قلعه هزاره ها و شفاخانه ابن سینا یک نهر بزرگ که دوحجر آسیاب را آب میداد موقعیت داشت. یک جوی دیگر که از تنگی للندر شروع شده بود و از طریق گلپاغ، قلعه فتوح، چهل ستون، منطقه باغ بابرشاه و گذرگاه گذشته و از غرب چنداول به باغچه مرحوم حاجی محمد حیدرخان، داخل قلعه هزاره ها گردیده و از قسمت خافی ها خارج شده و به خندق دولتخانه می ریخته است. چرا این محله را قلعه هزاره ها می نامند؟

در این باره دوروایت است که از ریش سفیدان و بزرگان شنیده بودم. یکی آنکه می گفتند در این محله چند فامیلی از هموطنان ملیت هزاره زندگی میکردند و به همان سبب قلعه هزاره ها نامیده میشد. روایت دوم

که موثق تر به نظر میرسد، میگویند نادر افشار بعد از فتوحات از هند زمانیکه به کابل برگشته بود در بعضی جاهای منجمله در چند اول مانند محله جوانشیرها، کردها یا قرتا، سپاه منثورها، خافی ها، برای حفظ ماتقدم قسمتی از قشون ویژه خود را مستقر نموده بود که از آنجمله در این محله هزار نفر عسکر خود را جایگزین کرده بود. به همان نسبت قلعه هزاره ها مسمی گردیده بود. در قلعه هزاره ها بین هشتاد تا صد فامیل زندگی میکردند. در آن نواحی خانه نسبتاً بزرگی مربوط به فرقه مشر محمد هاشم خان مشهور به "زوزو" موقعیت داشت. فرقه مشر صاحب چند پسر و چند دختر داشت. یک دختر شان با مرحوم پوهاند عبدالاحمد جاوید رئیس پوهنتون کابل (دانشگاه کابل) ازدواج نموده بودند.

در سمت جنوبی خانه فرقه مشر هاشم خان حویلی بزرگی مربوط به مرحوم حاجی محمد حیدرخان پدر مرحوم بود. این حویلی در ابتدا یک باغچه نسبتاً بزرگ بوده که سید عالم شاه پادشاه بخارا بعد از آنکه از رژیم بلشویک ها در افغانستان پناهنده شده بود، با فامیل های خود در آنجا زندگی میکردند. بعداً که پادشاه وقت افغانستان برای آنها در قلعه فتوح چهاردهی خانه و جایبادی داده بود، همان خانه یا باغچه بزرگ را پدر مرحوم حاجی محمد حیدرخان که مسکونه لوگر بود خریده و پس از مدتی زندگی در آنجا، آن باغچه بزرگ را به پنج حویلی دیگر تبدیل کرده بودند. بعداً آن حویلی بزرگ قسمی به سرای برای مسافری، عراده جات و مواشی تبدیل شد. نویسنده این سطور پسر چهارم مرحوم حاجی محمد حیدرخان، هستم (۱)

در سمت جنوب کوچه به دو شاخه منقسم می شد قسمت روبر چهار یا پنج خانه وجود داشت که اولین خانه به دست چپ آن مربوط به میرابوالقاسم آقا خسر مرحوم آقای حسین نهضت بود. در قسمت منشعب شده بطرف چپ در حدود هفتاد متر پیش تر، آن کوچه بطرف راست می گشت که در آنجا تکیه خانه مرحوم زوار واحد و قدری پیشتر از آن بدست چپ زیارتی بنام شاه نجف وجود داشت. قدری پیشتر و کم بطرف بالا این کوچه هم به دست راست و دست چپ تقسیم می شد. خانه جعفر خان شال باف که مشهور به کفتر باز هم بود موقعیت داشت. در کوچه که بطرف چپ بالا رفته بود، خانه های زیادی موقعیت داشت که در باره به جزاز تکیه خانه مرحوم سید حسین آقا و تکیه خانه مرحوم لالا شیرچیزی وجود داشت.

در قلعه هزاره ها زندگی بسیار دوستانه و مسالمت آمیز مردمان این محله که شامل سادات، قزلباش ها، برادران اهل سنت و جماعت، مردمان شیعه مذهب، هزاره ها، تاجک ها و غیره بودند که سالهای سال باهم برادروار زندگی میکردند. چیزی دیگری که بسیار مهم و بارز بود، مسجد قلعه هزاره ها با وجود وجود حضرت حجت الاسلام سید قاسم آقای بهشتی امام مسجد و مرحوم قاری صاحب جان محمد خان گلستانی خزاندار درد افغانستان بانک و مولانا صاحب محمد جان بود که همه شان برکت آن مسجد و محله بودند. در این مسجد همیشه نماز های پنگانه و نماز های اعیاد با جماعت برگزار میگردد. همه روزه تدریس قرآن کریم با تجوید برای نوآموزان و بزرگ سالان جریان داشت که نویسنده هم از این مسجد فیض زیاد برده است. همچنان مسأله ضروری اسلامی دائماً از طرف مرحوم مولانا محمد جان گفته میشود.

از برکت قرآن عظیم الشان و زحمات مرحوم قاری جان محمد گلستانی یک تعداد جوانان، نوجوانان و اطفال تلاوت قرآن کریم را با تجوید و لهجه های قرائت آموخته و بعضی سوره ها را حفظ نموده بودند که در مراسم فاتحه گیریها، در تکایا و سایر مساجد شهر کابل با افتخار قرائت میکردند. در این محله کوچک، موجودیت تعداد زیاد فرهنگیان منجمله معلمین مکاتب، استادان دانشگاه ها، انجیران، دکترینان شفاخانه ها، علمای دینی کسبه کاران حرفوی و غیره بود.

با احترام

پوهنوال داکتر اسدالله حیدری

۱) (فرزند حاجی محمد حیدر خان فارغ دوره اول فاکولتهء انجنیری دانشگاه کابل سابق استاد آن فاکولته و استاد در انستیتوت پولی تخنیک کابل و فاکولته انجنیری دانشگاه ننگرهار برای مدت پانزده سال پس از ختم دوره دوکتورا در شوروی سابق).

۲۰۲۳، ۲، ۲، سډنی